

Danielové měli v Žebětíně pod cihelnou dva domky. Byli to Cigáni na dvůr nebo tři vrstvy, a měli proto ve vobci domovský právo. Chodil tam děda do školy, otec tam chodil do školy a my jako děti jsme tam taky chodily do školy. A starosta, velký sedlák, nám byl za kmotra, všechny děti nesl ke křtu.

Dyž jsme měli mít ten vodjezd, tak lidi nám dávali voblezení, jídlo, všechno možný nám snášeli. Né, voni nebyli rádi, že se nás zbavují, voni z toho byli nešťastný.

Pak přijel autobus, v kterým bylo pět etník. Místní se s nama loužili a ne jeden měl slzy v očích. Byl to dojem, na který se ani po dlouhý době nedá zapomenout. Museli jsme nastoupit a cestou přibrat v Bystrci ještě rodiny Růžičkových. Nevěděli jsme, kam jedem, a bylo dobře, že jsme nic nevěděli, co s nama bude.

Vodvezli nás na jatky do Brna a zavedli do velký stáje, kde už byly rodiny našich vrstevníků z Kostivárny, Maloměřic a z celého brněnského vokresu. Dělalí nám zapisování, votisky prstů, fotografování. Nakonec přijel na jatky vlak s vagóny pro dopravu dobytka. A jelo se! Zastávky byly štyři, z toho jsme poznali jednu, byla to Ostrava. Pořád jsme ale nevěděli, kam vlastně jedem.

Do Osvětině jsme dojeli asi v 8 hodin večer. Vlak zastavil na rampě, která byla vosvětlená. Povotevírali dvě vagóny a za velkýho křiku a štěkotu psů nás povyháněli. Děti vodvezli nákladníma autama a my jsme šli pěšky. Cesta trvala tak tři hodiny. Nacpali nás do jednoho bloku, kde jsme měli garantěnu. A taky nás tam stíhali a tetovali. Jídlo ani pití jsme nedostali a každěj musel vystačit jen z toho, co si přivezl s sebou.

Po garantěně nás dali na blok 20. Byl celej děveněj, vepředu vrata, vzadu vrata a až úplně nahoře pod stěchou obdélkový vokýnka. Přes blok se táhl po podlaze cihlovej komín, vepředu kamna, vzadu kamna, takže dyž se tam zatopilo, měl se komínem vyhřívát celej vnitřek. Většinou se ale netopilo, a v bloku byla proto pořád zima a taky vlhkost. Komín sloužil pro rozdělování jídla, k odkládání věcí apod. Jinak byly všude rozestavěný třípatrový bukše /slangově děveně palandy/. Na jedno patro se nás vešlo sedm a celkem nás bylo na bloku asi 400, později ale míř, protože bylo moc zemělých; nebo nemocných na krankebáň /ve vězeňské nemocnici/, ti ale taky brzo umírali.

V Osvětině bylo důležité, abyste se dostal na práci, protože to bývalo lepší na jídlo. Moje štěstí bylo, že sem se tam na takový práci dostal.

Pracoval sem třeba v kuchyni. Tam jsme museli být už ve štyři hodiny ráno a ve velkých kotlech navařit aj, voni tomu říkali po polsku grbata /správně má být herbata/. Uvažený aj jsme nalívali do fas /beček/ a ty potom nosili vodnášeli na bloky a prázdný zas vraceli zpátky. My už jsme zatím vařili k vobědu řepu a brambory. Dyž byla řepa uvažená, nasypali jsme do toho avo. To byl takovej prášek, možná mouka z kaštanů, a tím se to jako se zasmažkou zahušovalo. Na chuť byla ta polívka strašná, ale hlad nutil jíst všechno. K večeři bývala štvrtka chleba a taková kostička margarínu na celý přibližně den, snědli jsme to ale hned a zítřejší aj jsme potom snídali holej.

Vzadu za kuchyněma se vyhazovaly lupeny z řepy a šlupky z brambor. A ti muslimani (slang. vychrtlí, vyhublí v zni) se na všechny ty vodpadky vrhali a takle plnýma rukama je jedli. Nebo ty fase, co tam jich bylo vytahanejch! A voni do toho stržili hlavu a teď ty zbytky řepový polívky vylizovali. A žízeň, ta byla v lágru ještě horší než hlad. Osvětin to byl slín a bažina a vono se to tam teprv regulovalo. Dělal se štyři, pět metrů hlubokej příkop a do něho se ta voda potom vodváděla. Ta modrá voda se ale nesměla pít, i kdybyste měl sebevětší žízeň. A voni to pili tak, z těch kaluží.

Kdo jedl kuchyňský vodpadky a napil se závadný vody, ten vobějejně chytí nějakou nakažlivou nemoc a byl pryč. Nejvíc tam řádila úplavice a tyfus.

Pracovních komand /jednotek/ tam bylo moc. Ale musel ste se umět dostat, tak nějak proklíkovat, do malýho komanda, protože tam nebylo tolik heftlink /vzduch/, a tím tam bylo trochu víc jídla. Dělal sem třeba v takovém komandě na glajzbánu /protahování železniční vlečky/. Tam nás bylo asi dvacet a voni měli fase na 30 l, tak jsme dostávali víc tý řepový polívky.

Anebo rollwagen /valník/, u toho bývalo ještě menší komando. Tam stály vedle sebe nemocniční bloky, za každým blokem vrata a za vraty haldy mrtvých, co na těch blocích umírali. A my jsme měli takovej voz, velký kola, velká korba. Dyž jsme ty mrtvole naházeli do toho rollwagen, u voje a takle na sobě jsme měli provaze a dráty a za ty jsme náklad vodtáhli k tomu spálení.

V Osvětině mně postupně zemřeli matka, bratr, sestra a moc známých a přátel. Dyž sem zůstal sám, dostal sem se do pracovního transportu. Vodvezli nás do Buchenwaldu a vodsud do Dory a Harzungu. Teďka se už tlačila fronta, tak ven a na pochod smrti! Šli jsme vod rána do večera a se skupinkou moravských Cigánů se mně

podávalo utýct. Ve vesnici Borne nás nakonec osvobodili americký vojáci.

Zkrácený a upravený text vzpomínkového vyprávění Antonína Daniela (1920-1988), které bylo uveřejněno v plném znění a v poněkud odlišné kompozici jako příloha k publikaci C. Nečas: Aušvicate hi kher báro (1992) – (s. 13 – 21) pod názvem „Bylo dobře, že sme nic nevzdali, co s nama bude“.